

LA CREATIVITAT LÈXICA EN LA TRADUCCIÓ CATALANA DE L'*ULISSES* DE JOYCE: ELS PROCESSOS DE COMPOSICIÓ

Dídac PUJOL
Universitat Pompeu Fabra

INTRODUCCIÓ

Traduir és una manera d'enriquir la llengua. Quan un llegeix l'*Ulisses* de James Joyce, ja sigui en la versió original, ja sigui en l'esplèndida traducció catalana que en va fer Joaquim Mallafrè, un dels fenòmens que més sorprèn és l'alt grau de creativitat lèxica que exhibeix l'obra. Més particularment, hom topa, en la lectura de l'*Ulisses*, amb una gran quantitat de mots que no apareixen als diccionaris: aquesta creativitat lèxica es manifesta sobretot a través de dos processos bàsics de la llengua, la composició i la derivació.

Aquest article i el següent (que apareixerà en el pròxim número d'*Estudis Romànics*) són un primer pas per a l'estudi del lèxic en la traducció catalana de l'*Ulisses* de Joyce. En ells s'hi fa un buidatge sistemàtic dels mots formats per composició i derivació que no apareixen en els diccionaris següents: *Diccionari de la llengua catalana (DIEC)* de l'Institut d'Estudis Catalans, *Gran diccionari de la llengua catalana (GDLC)* d'Enciclopèdia Catalana i *Diccionari català-valencià-balear (DCVB)* d'Alcover-Moll. Les citacions de l'*Ulisses* són de la segona edició revisada (Mallafrè 1996).

Val a dir que els dos articles són volgudament descriptius del text meta: s'ha defugit qualsevol intent d'anàlisi lexicogràfica i traductològica que anés més enllà de la paràfrasi del significat dels mots llistats i de les mencions ocasionals de l'original anglès i de bibliografia que permet aclarir alguns significats. Les anàlisis lexicogràfiques i traductològiques haurien de ser posteriors a la tasca de buidatge que he dut a terme en els dos articles. Cal remarcar, així mateix, que la creativitat lèxica de Joaquim Mallafrè no és gens arbitrària, sinó que segueix molt de prop la de Joyce, que és qui marca al traductor la manera d'actuar. Mallafrè, això sí, ha procurat que la traducció fos coherent, natural i comprensible per al lector català.¹

1. En el camp dels estudis de la traducció, poques vegades es té el privilegi de poder comptar amb el punt de vista del traductor. Agraïxo, doncs, a Joaquim Mallafrè les observacions que m'ha fet als dos articles.

BIBLIOGRAFIA

- DCVB 2002 *Diccionari català-valencià-balear*, <<http://dcvb.iecat.net>>.
- DEM 2008 *Diccionari enciclopèdic de medicina*, <<http://www.medic.cat>>.
- DIEC 2007 *Diccionari de la llengua catalana*, 2a edició, <<http://dlc.iec.cat>>.
- GDLC 2008 *Gran diccionari de la llengua catalana*, <<http://www.diccionari.cat>>.
- Gifford & Seidman 1989 GIFFORD, Don & SEIDMAN, Robert J., *'Ulysses' Annotated: Notes for James Joyce's 'Ulysses'*, 2a edició. Berkeley & Los Angeles: University of California Press, xviii + 643 p.
- Joyce 1992 JOYCE, James, *Ulysses*. Londres: Everyman's Library, xxxii + 1076 p.
- Mallafre 1996 MALLAFRE, Joaquim (1996) (trad.), James Joyce, *Ulysses*, 2a edició. Barcelona: Proa, 779 p. [Edició revisada segons l'edició definitiva de Hans Walter Gabler].
- OED 1989 *Oxford English Dictionary*, 2a edició, <<http://www.oed.com>>.
- Thornton 1968 THORNTON, Weldon, *Allusions in 'Ulysses': An Annotated List*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, viii + 554 p.
- Viquipèdia 2010 *Viquipèdia*, <<http://ca.wikipedia.org>>.
- Wikipedia 2010a *Wikipedia*, <<http://en.wikipedia.org>>.
- Wikipedia 2010b *Wikipedia*, <<http://es.wikipedia.org>>.

LLISTA ALFABÈTICA DE MOTS COMPOSTOS I EL SEU SIGNIFICAT

- ACERRESSONAR *v.* Ressonar l'acer: «Bronze i or sentien els cascots ferrats, acerressonant» (p. 266).
- ACERSONANT *adj.* Que sona amb soroll d'acer: «sentien acer de prop, retruc de cascots de lluny i sentien cascacerats, cascossnants acersonants» (p. 269).
- AGREIGUALIT *adj.* Agre i aigualit: «llet agraiqualida» (p. 32).
- ALTRHOMEDELCARRER *n.* Altre home del carrer: «l'altrhomedelcarrer» (p. 583).
- ANCANEGRA *n.* Cavall que té l'anca negra: «un quadrúpede, un sacsamalucs, un ancanegra» (p. 657).
- ANELLALENTORN *prep.* A l'entorn (formant una anella); tradueix l'anglès *ringroundabout*: «anellalentorn d'ell» (p. 201).
- ANGLOLLEPETA *n.* Mot compost per «anglo-» + «llepeta»; tradueix l'anglès *johnyellow* (= «anglès porc», segons Gifford & Seidman 1989: 351): «big gran porcos d'anglollepetes todos coberts de salsa» (p. 588).
- ANSIOSILENCIOSAMENT *adv.* De manera ansiosa i silenciosa: «Mr Best ansiosilenciosament açà el seu llibre» (p. 220).
- APEDAÇAOSSOS *n.* Cirurgià: «On és l'apedaçossos [...]?» (p. 435).
- ARRAMBAVAQUES *n.* Qui arramba les vaques: «el més reputat arrambavaques de tota la Moscòvia» (p. 410).
- ARRONSATESTICLES *adj.* Que arronsa els testicles: «el mar arronsatesticles» (p. 9).

- ASSEGURALIROLIRO *v.* Assegurar: «*Bloom amb la mà asseguraliroliro a Corny Kelleher que ja està tranquil·lirolirolirololum*» (p. 602).
- ASTROSCOPISTA *n.* Qui observa els astres (Gifford & Seidman 1989: 584): «l'astroscopista més jove» (p. 696).
- AUTOREDEMPTOR *n.* Qui es redimeix a si mateix: «S'envià, Autoredemptor, entre Ell mateix i els altres» (p. 207).
- BADABOMBA *n.* Mot que tradueix l'anglès *baraabomb*, que té un primer morfema onomatopèic que evoca el soroll d'una explosió (*baraa + bomb = baraa + bomba*): «*badabombes roents*» (p. 593).
- BANYAPEDRENC *adj.* Que té la banya de pedra: «un home vincladís al combat; banyapedrenc, barbapedrenc, cor de pedra» (p. 150).
- BARBAPEDRENC *adj.* Que té la barba de pedra: «un home vincladís al combat; banyapedrenc, barbapedrenc, cor de pedra» (p. 150).
- BARCA-AVANT *n.* Mariner (Gifford & Seidman 1989: 546): «els altres parlaven d'accidents a mar, vaixells perduts en la boira, xocs amb icebergs, tot de coses així. El barca-avant no cal dir que hi tenia a dir» (p. 632).
- BARDISSANYA *n.* Mot compost per «bardissa» + «banya»; tradueix l'anglès *hawhorn* (que juga amb *hawthorn*, «bardissa», i *horn*, «banya»): «Banya. Bardissanya» (p. 266).
- BARRA-XOLLA *adj.* Que no té mandíbula (literalment, que té la mandíbula pelada); tradueix l'anglès *chinless*, «sense barbata»: «alguns xinesos barra-xolles» (p. 421).
- BARRÍLTON *n.* Mot compost per «barril» + «baríton»; tradueix l'anglès *barreltone*: «Ella deia que el Ben Dollard tenia una veu de baix barríton. Té unes cames com barrils i diries que canta dintre d'un barril» (p. 161).
- BARRIPBARROP *n.* Barrip-barrap, que fa les coses sense miraments; paraula que Mallafrè ha sentit en el seu àmbit familiar i més ampli: «estàtua de fireta amb els seus andamis de barripbarrop» (p. 763).
- BASILICOGRÀMATA *n.* Secretari d'un rei o escriba reial (Gifford & Seidman 1989: 492): «*Lipoti Virag, basilicogràmata*» (p. 515).
- BASTÓ-PARAIGUA-GUARDAPOLS *n.* Paraigua que serveix de bastó i de guardapols: «amb un bastó-paraigua-guardapols» (p. 260).
- BENAIMAT *adj.* Estimat: «victoriosa sobre molts pobles, la benaimada» (p. 312).
- BENBONET *adj.* Molt bo: «El moltmalet Stephen esgarria el benbonet Malachi» (p. 436).
- BEVESTIBLE *n.* Líquid bevable: «Més bevestibles» (p. 437).
- BLANDILOQÜÈNCIA *n.* Mot compost per «bla» + «grandiloqüència»: «s'havia rendit a la blandiloqüència de l'altre paràsit» (p. 613).
- BLAU-NOCTURN *adj.* Blau i nocturn; tradueix l'anglès *nightblue*: «L'arbre celeste d'estrelles amb un enfilall d'humida fruita blau-nocturna» (p. 694).
- BLAUCEL *adj.* De color blau cel; tradueix l'anglès *skyblue*: «mitjons de mostra blaucel» (p. 293).
- BLAUMARÍ *adj.* Que és blau com el mar; de color blau fosc; tradueix l'anglès *navy*: «una faldilla tres-quarts blaumarí» (p. 362).
- BLONFLORIR *v.* Florir com (Leopold) Bloom; suggeriment de «Bloom» i *blond* («ros»): «Blonfloriren acords esclatants» (p. 266) (*Boomed crashing chords*, p. 375).
- BLOOMFLORIR *n.* Que floreix com (Leopold) Bloom: «Blau bloomflorir» (p. 266).

- BORANIT, *n.* Bona nit (dissimilació col·loquial habitual): «Boranit, senyors» (p. 600).
- BOUSTROFEDÒNIC *adj.* Que està format posant l'alfabet de l'A a la Z en paral·lel amb l'alfabet de la Z a l'A i llavors substituint les lletres de l'alfabet capgirat per les lletres del missatge (Gifford & Seidman 1989: 596): «un criptograma alfabètic reservat boustrofedònic» (p. 717).
- BRITANNIADARMADURADEMETALL *adj.* Mot compost per diversos morfemes: «*les al·lotes i els mossos passejaven al so d'un harmòni*um *Britanniadarmadurademetall que sonava com un orgue*» (p. 470).
- BRONZE-I-OR *n.* Bronze i or: «to alternat, or-i-bronze bronze-i-or» (p. 270).
- BRONZEDAURAT *adj.* Que és daurat com el bronze: «veus bronzedaurades» (p. 270).
- BUBBUBBORDAR *v.* Bordar fent bub-bub: «*La canilla d'alans la segueix amb el nas enganxat a terra, ensumant la caça, llebrelladrant, bubbubbordant*» (p. 570).
- BUFACORN *n.* Qui bufa el corn: «*petit bufacorn*» (p. 575).
- BUIDAAMPOLLA *adj.* Que buida les ampolles: «*i la faldilla nacional / del gran pirata buidaampolla*» (p. 225-226).
- ÇAÇA-SENGLARS *n.* Qui caça senglars: «*el golós caça-senglars*» (p. 463).
- CAGABANDÚRRIES *n.* Qui és poca cosa; paraula d'ús corrent («Hi ha homes, homenets i cagabandúrries»): «Bogeria de cagabandúrries» (p. 438).
- CALLIPÈDIA *n.* Estudi de la bellesa, o l'obtenció de coneixement mitjançant la contemplació de la bellesa (Gifford & Seidman 1989: 437): «La callipèdia, profetitzà, aviat seria adoptada generalment» (p. 429).
- CALVOROSAT *adj.* Calb i rosat: «la calvorosada closca» (p. 200).
- CAMAFLUIX *adj.* Que té la cama fluixa; mot format sobre el model de «camacoix»: «*Destarotat, camafluix, s'atura*» (p. 447).
- CAMATEST *adj.* Que té la cama dreta i rígida; mot format sobre el model de «camacoix»: «*i es fa enllà camatest fora de la via*» (p. 446).
- CAMPIQUIPUGUIICASTANYAAQUIBADI *v.* Campi qui pugui i castanya a qui badi: «*campiquipuguiicastanyaaquibadi*» (p. 583).
- CAP-CLENXINAT *adj.* Que té el cap clenxinat: «cap-clenxinat, ben afaitat» (p. 224-225).
- CAPHOM *n.* Ningú: «Tothom o Caphom» (p. 723).
- CAPPENJANT *n.* Cavall que té el cap penjant: «un quadrúpede, un sacsamalucs, un anca-negra, un cuamòbil, un cappenjant» (p. 657).
- CAPRICORNUT *adj.* Que és cornut com una cabra: «banyuts i capricornuts» (p. 425).
- CAPSIGRANYDOLDO *n.* Mot compost per «capsigrany» + «(Leop)oldo (Bloom)»: «*les galtes del xiroipoldo capsigranydoldo*» (p. 444).
- CARAPÀLLID *adj.* Que té la cara pàllida: «les dones a proa, agafades sense embuts als passamans. Carapàllides» (p. 238).
- CARNDEMORT *n.* Carn de mort: «Carndemort» (p. 679).
- CARTELL-SANDVITX *n.* Anunci penjat a davant i a darrere d'algú: «Jo ja portaria un cartell-sandvitx» (p. 612).
- CASCACERAT *adj.* Que té els cascocs acerats: «sentien acer de prop, retruc de cascocs de lluny i sentien cascacerats, cascossnants acersonants» (p. 269).
- CASCOSSONANT *adj.* Que té els cascocs que sonen: «retruc de cascocs de lluny i sentien cascacerats, cascossnants acersonants» (p. 269).

- CEFALONEBULÀLGIA *n.* Mot compost per diversos morfemes; suggereix «mal de cap» i «nebulós»; tradueix l'anglès *brainfog*: «Cefalonebulàlgia» (p. 446).
- CINANTROPIA *n.* Literalment, «d'un home gos»; en medicina, tipus de demència en què el pacient està convençut que és un gos (Gifford & Seidman 1989: 338): «la realment meravellosa exhibició de cinantropia presentada pel famós gos llop [...] recentment rebatejat Owen Garry» (p. 323).
- CIRCUMAMBIENT *adj.* Que envolta l'ambient: «circumambient llampurnejant aire cedent» (p. 434).
- CONTRANSEMBATDEMAGNIFIQUIJUEVOSTANCIALITAT *n.* Mot compost per diversos morfemes: «Combatent tota la seva vida contra la contransembatdemagnifiquijuevostancialitat» (p. 42).
- CORDOLÇ *n.* Qui és dolç de cor; tradueix l'anglès *sweetheart* (= persona a qui s'estima): «Cordolç d'Irlanda» (p. 590).
- CRIST-GUINEU *n.* Mot compost per «Crist» + «guineu»; tradueix l'anglès *Christfox*: «Crist-guineu amb culots de pell» (p. 202).
- CRITPROFUND *n.* Crit profund: «critprofund, rialla rere rialla» (p. 270).
- CUAMÒBIL *n.* Cavall que mou la cua: «un quadrúpede, un sacsamalucs, un ancanegra, un cuamòbil» (p. 657).
- CUL-LLIGAT *adj.* Que té el cul lligat; juga amb el mot «colligat» (colligar = lligar plegades diferents coses); tradueix l'anglès *overarsing*: «el fullatge cul-lligat» (p. 131) (*the overarsing leafage*, p. 179).
- CULBLANC *adj.* Que té el cul blanc; és un insult: «És un bardaix culblanc» (p. 598).
- CULCAGAT *n.* Literalment, qui té el cul cagat; és un insult equivalent a «merdós»: «Ei, culcagat!» (p. 446).
- CULPELUT *n.* Qui té el cul pelut; és un insult: «Malastrugança sobre tots vosaltres, culpeluts» (p. 441).
- CURVILINEAR *adj.* Curvilini: «una llarga i brillant agulla imperdible d'acer curvilinear» (p. 726).
- DECLARACIÓ-COROLLARI *n.* Declaració i corollari: «Quina incoada declaració-corollari fou conseqüentment reprimida per l'amfitrió?» (p. 691).
- DESPUSAHIR *adv.* Despús-ahir; mot corrent a certes comarques tarragonines per «abans d'ahir»: «despusahir gargotejava no sé què una carta» (p. 735).
- DIÀMBUL *adj.* Que té per costum anar de dies; mot oposat a «noctàmbul»: «Quina proposta féu Bloom, diàmbul, pare de Milly, somnàmbula, a Stephen, noctàmbul?» (p. 690).
- DOLCESTANTÍS *adj.* Que és dolç i estantís: «L'olor dolcestantissa de l'herba» (p. 461).
- DOLLJOIÓS *adj.* Que té un doll joiós: «fluid dolljoiós» (p. 286).
- EIXUGAMOC *n.* Mocador: «Aquí tens el teu eixugamoc» (p. 20).
- EMPARAVEDELLES *adj.* Que empara els vedells: «el bard emparavedells» (p. 40).
- ENCARRINCLINAR *v.* Fer una reverència doble (Gifford & Seidman 1989: 516): «Cansades, s'encarrinclinen sota els vels» (p. 574).
- ENGANXACARTELLS *n.* Qui enganxa cartells: «un enganxacartells» (p. 728) (escrit amb guionet a la p. 612: «l'enganxa-cartells»).
- EPISCOPALISTA *n.* Episcopalià: «És un episcopalista» (p. 496).
- ESCALFA-SEIENTS *adj.* Que escalfa els seients: «repapat, escalfa-seients» (p. 280).

- ESCAMPA-SORRA *adj.* Que escampa sorra: «un vagó escampa-sorra de la Companyia de Tramvies Units de Dublín» (p. 608).
- ESCURACOBERTES *n.* Mariner que neteja les cobertes dels vaixells: «comença a parlar-nos dels càstigs corporals i de la tripulació d'escuracobertes i d'oficials i contraalmiralls» (p. 340).
- ESCURANASSOS *n.* Mocador: «Deixeu-nos en préstec el vostre escuranassos per eixugar la navalla» (p. 8).
- ESPANTABOUS *n.* Prímula (= tipus de flor) (Gifford & Seidman 1989: 446): «No et deixis els espantabous de la mestressa» (p. 437).
- FEMELLUNA *n.* Mot compost per «femella» + «lluna»: «sense lluna sense femelluna» (p. 294) (*moonless womoonless*, p. 416).
- FIDELALHOME *adj.* Fidel a l'home: «Fidelalhome» (p. 584).
- FILLDEPUTA *adj.* Que és un fill de puta, que és un malparit: «una viuda alegre filldeputa» (p. 221).
- FILOIRENISTA *n.* Qui estima la pau (Gifford & Seidman 1989: 521); tradueix l'anglès *philirenist*: «els filoirenistes humans, especialment el tsar i el rei d'Anglaterra» (p. 586).
- FILOPROGENITIU *adj.* Que mostra amor per la descendència (Gifford & Seidman 1989: 332): «erecció filoprogenitiva mòrbida» (p. 317).
- FILOTEOLOGIA *n.* Amor per la teologia: «Filoteologia pornosòfica!» (p. 443).
- FLAMABLAMABRANDA *adj.* Flamejant; mot compost per diversos morfemes: «amb *flamablamabranda precipitació*» (p. 576).
- FLORIRBLON *n.* Mot compost per «florir» + «Bloom»: «obrí pas a Bloom pel florirblon del sègol de les taules florejadés» (p. 276) (*led Bloom by ryebloom flowered tables*, p. 389).
- FOTELCAMPVESALCARALL *v.* Mot compost per diversos morfemes: «Fotelcampvesalcarall» (p. 288).
- FRONTARRONSAR *v.* Arronsar el front: «Frontarronsant-se damunt la flor» (p. 268).
- FRUITCREMÓS *adj.* Mot compost per «fruit» + «cremós»: «M'oferí un meló fruitcremós» (p. 227).
- GALTACALENT *adj.* Que té la galta calenta: «Galtacalents de menjar» (p. 169).
- GEMEGGRINYOLGARGARITZANT *adj.* Mot compost per diversos morfemes: «*El gemeggrinyolgargaritzant cadafal*» (p. 575).
- GENOLLNÚ *adj.* Que té el genoll nu: «la feram d'assistents genollnú» (p. 239).
- GENSEXQUISIT *adj.* Que no és gens exquisit: «contrast gensexquisit» (p. 278-279).
- GLOPEJAXARELLO *n.* Qui glopeja vi: «Veniu, món de xupavins, xumagins i glopejaxarellos» (p. 438).
- GRANPAPATXI *n.* Avi; és un mot jiddisch (Gifford & Seidman 1989: 493); tradueix l'anglès *granpapachi*: «Granpapatxi» (p. 515).
- GRATAPALLERS *adj.* Que grata els pallers: «oques gratapallers» (p. 307).
- GRECOJUEU *n.* Qui és grec i jueu: «Un grecojueu és un judeogrec» (p. 508).
- GREIXONABLOOM *n.* (Leopold) Bloom greixós; tradueix l'anglès *greaseseabloom*: «Casada amb el Bloom, amb el greixonabloom» (p. 271).
- GRIMPARROSSEGAR-SE *v.* Grimpar tot arrossegant-se: «ells es grimparrosseguen darrere de les natges de Blake» (p. 195).

- GRIMPAVELES *n.* Qui grimpa per les veles: «Els grimpaveles que han navegat amb el Drake» (p. 197).
- GRISPULMONAT *adj.* Que té els pulmons grisos: «ciutadans grispulmonats» (p. 429).
- GROC-GRISENC *adj.* Groc i gris: «una haca groc-grisenca» (p. 570).
- GUAITA-SOQUES *n.* *Voyeur*, escopòfil; és la forma col·loquial que Mallafrè havia sentit en el seu àmbit familiar: «Guaita-soques badocs» (p. 379) (*Peeping Tom*, p. 547).
- HERBADURA *n.* Mot compost per «herba» + «verdura»: «Vénen del vegetarià. Només herbadura i fruita» (p. 173).
- HIDROCINÈTIC *adj.* Relatiu o pertanyent al moviment de l'aigua: «la turgència hidrocínètica en les mareas mortes i en les mareas vives» (p. 666).
- HIPERFRIGI *n.* Mot compost per «hiper-» + «frigi»; fa referència a un mode antic de la música grega clàssica que consisteix en una escala descendent; es tractava d'una música apropiada per a la disbauxa (Gifford & Seidman 1989: 487): «l'hiperfrigi i el mixolidi» (p. 508).
- HOME-ANUNCI *n.* Home que du un anunci penjat a davant i a darrere; tradueix l'anglès *sandwichman*: «Cinc homes-anunci amb copaltes blancs» (p. 239).
- HOMEAMPANETAVIATROLEIFOCUSJUGGERNAUT *n.* Mot compost per diversos morfemes; «Juggernaut» («Senyor del món») és una deïtat hindú (Thornton 1968: 365): «aquell homeampanetaviatroleifocusjuggernaut» (p. 461).
- HOMEDELCARRER *n.* Home del carrer: «l'home del carrer» (p. 583).
- HOME-FALCÓ *n.* Home que vola com un falcó: «Artífex fabulós. L'home-falcó. Vas volar. Cap a on?» (p. 220).
- IAMBEGAMBEJAR *v.* Fer anar les cames formant iambe (és a dir, fent un pas breu i un de més llarg): «baixa esglaó a esglaó iambegambejant» (p. 225).
- INQUIETABÈSTIES *adj.* Que empipa els altres; paraula que Mallafrè ha sentit en el seu àmbit familiar: «Senyor Inquietabèsties» (p. 505).
- IRLANDAMADA *n.* Irlanda estimada: «Irlandamada» (p. 435).
- JESUEUITA *n.* Mot compost per «jesuïta» + «jueu»; tradueix els mots anglesos *jew jesuït*: «Bon jesueuïta està fet» (p. 226).
- JUDEOGREC *n.* Qui és jueu i grec: «Un grecojueu és un judeogrec» (p. 508).
- LACASADAMACAAQUIFREGÀLALLPERLATORRADAALTRAMVIADCLONKEA *n.* Mot compost per diversos morfemes: «lacasadamacaaquifregàlallperlatorradaaltramviadclonkea» (p. 583).
- LENTAGONITZAR *v.* Agonitzar lentament: «Crida lentagonitzant» (p. 266).
- LEUCODÈRMIC *adj.* Que té la pell blanca: «leucodèrmica» (p. 685).
- LLARGNUAT *adj.* Llarg i nuat; segons Mallafrè, el mot prové del poema «Fill» (*Teoria dels cossos*) de Gabriel Ferrater («els dos cossos llarg-nuats»): «nit d'esposalles. Llargnuats en pregona foscor» (p. 424).
- LLEBRELLADRAR *v.* Lladrar a les llebres: «La canilla d'alans la segueix amb el nas enganxat a terra, ensumant la caça, llebrelladrant» (p. 570).
- LLEPACANDELA *n.* Qui llepa les candeles: «petons llepissos de llepacandela» (p. 582).
- LLETRADAURAT *adj.* Que té lletres daurades: «mirall lletradaurat» (p. 269).
- LLURSDELLNODELL *llurs* d'ell no d'ell: «cadascú contemplant l'altre en els miralls de la carn recíproca de llursdellnodeLL cares consemblants» (p. 698).

- LUTEOFALB *adj.* Que és vermellós i groc (Gifford & Seidman 1989: 570): «el llit [de l'oceà] luteofalb» (p. 667).
- LYDIBRONZE *n.* Mot compost per «Lydi(a)» + «bronze»: «lydibronze» (p. 300).
- MALA-SANG *adj.* Que és rabiós; tradueix l'anglès *bleeding* (eufemisme per *bloody* = maleït): «(el brac borda) Qui és l'amo d'aquest ca mala-sang?»
- MARSOMRIENT *adj.* Mot compost per «mar» + «somrient»; tradueix l'anglès *seasmiling*: «Encantadora, marsomrient» (p. 293).
- MASTEGACADÀVERS *n.* Qui mastega cadàvers: «Vampir! Mastegacadàvers!» (p. 14).
- MECAGONDENA *interj.* Eufemisme per «me cago en Déu»; paraula d'ús corrent: «Seu o mecagondena t'assec a terra d'un mastegot» (p. 43).
- MELOFLAIRONÓS *adj.* Que fa flaire de mel: «òscul melaflaironós» (p. 731).
- MENJAFEMS *n.* Qui menja fems; és un insult: «Menjafems!» (p. 533).
- MERCURIALITZAT *adj.* Que conté mercuri (el Fosc Mercuri és un personatge): «Apareix una cara fosca mercurialitzada [la del Fosc Mercuri]» (p. 465).
- MESQUEBÒ *adj.* Més que bo: «Mesquebò (Betum per al calçat)» (p. 679).
- MIRAMINOMTOQUIS *n.* Mira'm i no em toquis (dit d'una persona): «i segons com una bona miraminomtoquis» (p. 763).
- MIRIADILLENC *adj.* Que conté un nombre immens d'illes; mot compost per «miriada» + «illenc»: «Marees, miriadillenques, dintre d'ella» (p. 52).
- MIXOLIDI *n.* Mot compost per «mixo-» + «lidi»; fa referència a un mode antic de la música grega clàssica que consisteix en una escala descendent; es tractava d'una música apropiada per als nens (Gifford & Seidman 1989: 487): «l'hiperfrigi i el mixolidi» (p. 508).
- MOLTMALET *adj.* Molt dolent: «El moltmalet Stephen esgarria el benbonet Malachi» (p. 436).
- MONOIDEAL *adj.* Mot encunyat per Joyce a partir del terme «monoideisme» (= estat de fixació prolongada en una idea) (Gifford & Seidman 1989: 575): «símbols trilaterals monoideals» (p. 679).
- MUSAMATEMÀTIQUES *n.* Mot compost per «musa» + «matemàtiques»: «Musamatemàtiques» (p. 289).
- NEMATOSPERM *n.* Espermatzoide que té cua (per oposició a «esferosperm») (DEM 2008): «espermatozous o nematosperms» (p. 429).
- NOI-DONZELLA *n.* Donzella d'un noi: «Però els seus nois-donzella són les dones d'un noi» (p. 200) (*But his boywomen are the women of a boy*).
- OMBRÍBLUM *adj.* Mot compost per «ombrívol» + «(Leopold) Bloom»: «*Bloom, ombri-blum, el fila*» (p. 601) (*Bloom in gloom, looms down*, p. 798).
- ONDULEMBOLEMBULLENRULL *adj.* Ondulat, formant rulls: «El seu cabell ondulembolembullenrull» (p. 288).
- OR-I-BRONZE *n.* Or i bronze: «to alternat, or-i-bronze bronze-i-or» (p. 270).
- OVBLÀSTIC *adj.* Que és una forma immadura en el desenvolupament cel·lular (mot compost per «ovo-» + «blàstic»): «gestació ovoblàstica» (p. 415).
- PANCÈLTIC *adj.* literalment, «tot cèltic»; mot que expressa el lligam entre els pobles cèltics: «dels antics jocs i esports dels nostres antics avantpassats pancèltics» (p. 329).

- PARAHELIOTRÒPIC *adj.* Relatiu o pertanyent a les fulles que giren les seves cares cap a la llum (Gifford & Seidman 1989: 566): «sobre el creixement dels arbres adjacents paraheliotròpics» (p. 661).
- PARAIGUA-MARQUESINA *n.* Paraigua que fa de marquesina: «*un gran paraigua-marquesina*» (p. 566).
- PAVIRIDESCENT *adj.* Que presenta els colors de l'arc iris com un paó; mot compost per «pav-» + «iridescent»: «pestanyes paviridescents» (p. 53) (*peacocktwittering lashes*, p. 70).
- PEIX-LLISQUENT *adj.* Que llisca com un peix: «Llaquim peix-llisquent» (p. 246).
- PÈL-ONDULAT *adj.* Que té el pèl ondulat: «emperrucada, pèl-ondulada, ruixada de perfum» (p. 537).
- PELLDAURAT *adj.* Que té la pell daurada: «homes pelldaurats» (p. 38).
- PLANETA-RULETA *n.* Mot compost per «planeta» + «ruleta»; tradueix l'anglès *roulette planet*: «*Diminuts planetes-ruleta li volen de les mans*» (p. 510).
- POLISILLABAXI *n.* Mot compost per «polisíl·lab» + «paral·laxi»: «Paral·laxi! (*amb una nerviosa batzegada de cap*) Has sentit com em peta el cervell? Pol·lisilabaxi!» (p. 516).
- PORNOSÒFIC *adj.* Que té saviesa pornogràfica: «Filoteologia pornosòfica!» (p. 443).
- PRIMULARMILLAT *adj.* Que du una prímula (= una flor) a l'armilla: «Primularmillat, saludà alegrement» (p. 207).
- PROUNET *adj.* Prou net: «Prounet» (p. 679).
- PSICOFISICOTERÀPIA *n.* Teràpia psíquica i física: «la psicofisicoteràpia» (p. 670).
- QUALSEVOLCOSISTA *n.* Mot compost per «qualsevol» + «cosa» + el sufix «-ista»: «És un episcopalista, un agnòstic, un qualsevolcosista que cerca de subvertir la nostra santa fe» (p. 496).
- QUATRIRREM *n.* Vaixell que té quatre rengles de remes a cada costat: «i les nostres galeres, trirremes i quatrirremes, [...] solquen les aigües» (p. 150).
- QUINQUECOSTAL *adj.* Que té cinc costats: «escriptura virgular quinquecostal» (p. 685).
- QUINQUEMACULAT *adj.* Tacat cinc vegades: «la seva piga quinquemaculada» (p. 206).
- QUISSOIBONBUPBUP *n.* Mot compost per «quissoi» (derivat de «quisso») + «bon» + l'onomatopeia «bupbup»: «Ai, el gran quissoibonbupbup!» (p. 182).
- RECEPTAPÍNDOLES *n.* Qui recepta píndoles: «el receptapíndoles» (p. 433).
- REМЕНА-SAQUES *n.* Qui remena saques: «els vils remena-saques» (p. 219).
- REPETAQLACAR *v.* Fer soroll (mot onomatopèic): «*amb grassos llavis de negre que repetaqlaquen*» (p. 453).
- RERESGUARDAR *v.* Esguardar el darrere: «Girà el cap per damunt de l'espatlla, reresguardant» (p. 55).
- RIUREHEHÉ *v.* Mot compost per «riure» + l'onomatopeia «hehè»: «begué un glop i riuehehé» (p. 270).
- RIURINXOLAR *v.* Mot compost per «riure» + «rinxolar»: «*esclafint les rialles ofegades, riurinxolant, tabalejant, [...] surten ballant*» (p. 454).
- RODAFIRES *n.* Qui recorre les fires: «*fa jocs de mans de rodafires*» (p. 493).
- ROSGRISENC *adj.* Ros i grisenc: «ell camina, rosgrisenc» (p. 211).
- SACSAESCENES *n.* Qui sacseja les escenes: «més preuat que la glòria del més gran sacsascenes del reialme» (p. 219).

- SACSAMALUCS *n.* Cavall que saceseja els malucs: «un quadrúpede, un sacsamalucs» (p. 657).
- SALBLANC *adj.* Que és blanc i semblant en textura a la sal: «Un cadàver fet polpa sal-blanca que s'engruna» (p. 120).
- SANT-PAU *n.* Persona molt alta (alta com un sant Pau): «Haguessis vist aquell [...] que no li arribava ni al melic i el sant-pau engaltant-lo» (p. 330).
- SELENOGRÀFIC *adj.* Relatiu o pertanyent a la selenografia (= part de l'astronomia que tracta de la descripció de la Lluna): «taules selenogràfiques» (p. 697).
- SERIOCÒMIC *adj.* Que és seriós i còmic alhora: «declamació seriocòmica» (p. 454).
- SESQUIPEDÀLIC *adj.* Que té un peu i mig d'alçada (Thornton 1968: 469-470): «sesquipedàlica» (p. 685).
- SEXTUPLIMIRAR *v.* Mirar sis vegades: «Els nois sextuplimiraren el pare Connee i rigueren» (p. 230).
- SHACSEIG *n.* Mot compost per «sacseig» + «Shakes(peare)»: «Quin shacseig. Shakes. Darrere» (p. 224).
- SIFILISACIÓ *n.* Joc de paraules: «civilització» + «sífilis»: «i les colònies i la seva civilització. // —La seva sifilisació, voleu dir» (p. 337).
- SILLABAXI *n.* Mot compost per «síllaba» + «paral·laxi»: «Farina de blat amb licopodi i síllabaxi» (p. 517).
- SOLDAURAT *adj.* Daurat pel sol: «el soldaurat fill del dia» (p. 424).
- SOLSABÓ *n.* Mot compost per «sol» + «sabó»; tradueix l'anglès *soapsun*: «*La cara pigada del Sweeney, l'apotecari, apareix al disc del solsabó*» (p. 451).
- SORD-CALB *adj.* Sord i calb: «Pad el sord-calb» (p. 266).
- SOTENFOSQUIT *adj.* Enfosquit de sota; tradueix l'anglès *underdarkneath*: «tots els vells, penitents, peus de plom, sotenfosquits de nit» (p. 146).
- SOTJASECRETS *adj.* Que sotja els secrets: «Ulls secrets, sotjasecrets» (p. 111).
- SUCRAPEGALÓS *adj.* Que és enganxós com el sucre: «Una noia sucrapegalosa» (p. 158) (*A sugarsticky girl*, p. 217).
- TANTMEFOTISTA *adj.* Que tant li fot: «gest tantmefotista» (p. 618).
- TEBIESCUMÓS *adj.* Que és tebi i escumós: «abocà la llet tebiescumosa en un platet» (p. 60).
- TEOLOLÒGICOFILOLÒGIC *adj.* Mot compost per «teleològic» + «filològic»: «un batibull teleològicofilològic» (p. 215).
- TESTABLANC *adj.* Que té el cap blanc: «*un vedellet testablanc*» (p. 550).
- TETRAGRÀMMATON *n.* Tetragrama (= conjunt de les quatre lletres hebrees que formen el nom diví de Jahvè): «la inefabilitat del tetragràmmaton» (p. 720).
- TINTALLUIR *v.* Lluir com la tinta: «somrigué en direcció als granets d'atzabeja de la mantellina, que tintalluien al sol» (p. 229).
- TOC-BATEC *n.* Mot compost per «toc» + «batec»: «toc-batec. Ara! Llenguatge de l'amor» (p. 286).
- TRANQUILLIROLIROLIROLUM *adj.* Tranquil: «*Bloom amb la mà asseguraliroliro a Corny Kelleher que ja està tranquil·lirolirolirolum*» (p. 602).
- TRANQUILLITRIQUITRIQUITRI *v.* Tranquil·litzar: «*Corny Kelleher torna a tranquil·litriquitriquitri Bloom amb la mà*» (p. 602).
- ULLFLAMEJAR *v.* Flamejar els ulls: «Ullflamejant» (p. 193).

- ULLPIETÓS *adj.* Que té l'ull pietós: «ullpietós» (p. 193).
- UROPOÈTIC *adj.* Mot compost per «uro-» (= orina) + «poètic»: «Poètic. Uropoètic» (p. 584).
- VATUADELL *interj.* Eufemisme per «vatua Déu»; paraula d'ús corrent: «i, vatua-dell, abans de dir ni piu el va portar a casa borratxo» (p. 318).
- VATUADÉU *interj.* Renec compost per «vatua» + «Déu»; paraula d'ús corrent: «Vatua-déu, donaria qualsevol cosa per sentir-lo davant d'un jutge i d'un jurat» (p. 332).
- VENTRIPOTÈNCIA *n.* Creixement del ventre: «la seva incipient ventripotència» (p. 415).
- VERDDAURAT *adj.* Que és verd i daurat: «verddaurades llacunes de sorra» (p. 54).
- VERDMARÍ *adj.* Que és verd com el mar: «boirós verdmarí» (p. 279).
- VERDOCEÀNIC *adj.* Que és verd com l'oceà: «penombra verdoceànica» (p. 267).
- VILAGUILLADA *n.* Topònim que suggereix «manicomi»; tradueix l'anglès *Dottyville*: «És allà dalt a Vilaguillada» (p. 10).
- XARRUPENSUMAR *v.* Xarrupar i ensumar: «Xarrupensumava el líquid reconfortant» (p. 180).
- XICUNXIQUET *n.* Xiquet; tradueix l'anglès *boyaboy*: «Alça xicunxiquet alça!» (p. 395).
- XIROIPOLDO *adj.* Mot compost per «xiroi» + «(Leo)poldo (Bloom)»: «les galtes del xi-roipoldo capsigranydoldo» (p. 444).
- XUMAGÍN *n.* Qui xuma el gin (= la ginebra): «Veniu, món de xupavins, xumagins i glopejaxarel·los» (p. 438).
- XUPAVÍ *n.* Qui xuma el vi: «Veniu, món de xupavins, xumagins i glopejaxarel·los» (p. 438).